

Utvidgning av Granlandets naturreservat i Gällivare kommun och upphävande av tidigare beslut

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808), MB, beslutar länsstyrelsen att det område som utmärkts på bifogad karta, Bilaga 2, ska utgöra Granlandets naturreservat. Den slutliga inmätningen av området kan innebära mindre justeringar av reservatets avgränsning och areal.

För att uppnå och tillgodose syftet med reservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Beslutet riktar sig även till allmänheten.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan (Bilaga 5).

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket MB sitt beslut den 5 december 1997 om bildande av naturreservatet Granlandet i Gällivare kommun, dnr 2312-13479-96.

Syfte

Syftet med reservatet är att bevara områdets värdefulla naturmiljö med dess höga biologiska mångfald och opåverkade vildmarkskaraktär. Områdets skogar, våtmarker, sjöar, vattendrag och andra ingående ekosystem ska ges förutsättningar att utvecklas naturligt. De delar av området som idag har lägre naturvärden ska utvecklas i riktning mot ett naturligt tillstånd. Syftet är även att bevara ett sammanhängande naturlandskap och motverka

fragmentering. Inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer är syftet också att tillgodose behovet av ostörd natur för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att:

- skogsbruk, exploatering och annan verksamhet som kan skada naturmiljön i området förhindras,
- reservatets naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas i huvudsak fritt genom naturliga processer,
- ge möjlighet till naturvårdsbränning som ersättning för utebliven naturlig brand, men kantzoner till sjöar och vattendrag ska skyddas från brand,
- skogliga utvecklings- och arronderingsmarker återställs till ett mer naturligt tillstånd genom fri utveckling eller naturvårdande skötsel som exempelvis naturvårdsbränning, stängsling, ringbarkning och/eller röjning av ungskog,
- vid behov återställa vattenmiljöernas naturliga hydrologi och struktur genom att till exempel lägga igen diken, åtgärda vandringshinder, restaurera våtmarker eller återställa vattendrag efter flottledsrensning,
- främmande arter som bedöms utgöra ett hot mot ekosystemen i reservatet bekämpas, i de fall det är möjligt, samt
- åtgärder kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Skälen för länsstyrelsens beslut

Skälen för bildandet av reservatet samt dess prioriterade bevarandevärden är den urskogsartade skogen med dess stora biologiska mångfald och de värdefulla vattenmiljöerna. Områdets höga värden för friluftslivet liksom de naturtyper och arter som är utpekade inom Natura 2000 är också skäl för bildande av reservatet.

Skogsavverkning, dikning eller annan exploatering skulle innebära att områdets naturvärden förstörs. Vandringshinder och ohållbart fiske innebär också hot mot områdets värdefulla vattenmiljöer.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § MB om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet.

Utöver vad som annars gäller enligt lag är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk, fälla eller på annat sätt skada levande träd och buskar, samt skada eller flytta liggande eller stående döda träd och buskar, med undantag för röjning, utglesning eller flytt av liggande döda träd i samband med bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) enligt A 15,
2. på annat sätt än vad som anges under punkt 1 skada eller förändra mark eller vegetation på land eller i vatten, till exempel genom att borra, spränga, anordna upplag, gräva, dikesrensa, schakta eller dumpa,
3. uppföra eller utöka byggnad eller annan anläggning som till exempel mast eller vindkraftverk, med undantag för älgstorn enligt A 12,
4. anlägga väg eller led,
5. anlägga ledning i luft, mark eller vatten,
6. bedriva vattenverksamhet, till exempel genom vattenreglering, muddring, avledande av vatten eller anläggande av vandringshinder,
7. plantera in växt-, djur-, eller svampart,
8. släppa ut eller sprida avloppsvatten, gifter, biologiska eller kemiska bekämpningsmedel, vådliga ämnen, kalk, växtnäringsämnen eller andra främmande ämnen som kan skada naturen,
9. framföra motordrivna fordon utanför väg med undantag för körning enligt gällande servitut eller körning till och från ströängar enligt A 13, samt
10. sätta upp tavla, plakat, skylt, göra inskrift eller andra markeringar i naturen.

Vidare är det utan länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

11. förändra byggnad eller anläggning,
12. uppföra älgstorn,
13. köra i terrängen till och från ströängsskiften i reservatet i samband med jord- och skogsbruksåtgärder,

14. utföra fiskevårdande åtgärder såsom iläggning av sten eller grus, borttagning av vandringshinder eller liknande, samt
15. genomföra röjning eller utglesning av täta yngre bestånd med låga naturvärden eller flytt av liggande döda träd, i samband med bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437). För att tillstånd ska kunna meddelas krävs att:
 - åtgärderna sker i begränsad omfattning och i för rennäringen viktiga betesmarker, passager och flyttleder,
 - staten äger marken,
 - manuella metoder används i första hand, samt att
 - fällda träd lämnas i naturreservatet.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § MB om skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna förpliktas att tåla att följande åtgärder kan komma att genomföras för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. utmärkning av reservatet,
2. uppsättning och underhåll av informationsskyltar,
3. naturvårdsbränning,
4. stängsling, röjning av ungskog samt katning, ringbarkning och veteranisering av träd i skogliga utvecklings- och arronderingsmarker,
5. bekämpning av främmande arter,
6. utförande av återställningsåtgärder rörande vattenkvalitet, hydrologi och bottenmiljöer som exempelvis utrivning av vandringshinder eller igenläggning av diken,
7. genomförande av undersökningar av flora och fauna samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål, samt
8. tillgängliggörande av reservatet för besökare genom underhåll av väg, anläggande och underhåll av parkeringsplatser, fågeltorn, raststugor, torrdass, stigar, leder, spänger, broar, rastplatser, eldstäder och vindskydd.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Utöver vad som annars gäller är det för allmänheten förbjudet att:

1. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,

2. samla in vedsvampar, mossor, lavar eller ryggradslösa djur,
3. skada vegetationen i övrigt genom att till exempel gräva upp växter,
4. fånga, skada eller döda ryggradsdjur. Ta ägg eller störa djurlivet genom att exempelvis klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig i närheten av fågelbo, lya eller gryt,
5. skräpa ner, samt
6. framföra motordrivna fordon utanför väg.

Undantag från A- och C-föreskrifter

Föreskrifterna ska inte hindra:

1. förvaltaren att utföra de åtgärder för reservatets vård och skötsel som krävs för att tillgodose syftet med reservatet och som anges i föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § MB i detta beslut,
2. underhåll av väg, exempelvis hyvling, grusning, dammbindning, slyröjning, snöröjning, halkbekämpning eller andra åtgärder för att bibehålla vägens nuvarande standard och funktion. Föreskrifterna hindrar inte heller kapning och flytt av träd som fallit eller lutar in i väg- eller siktröjningsområdet. Redan fallna träd får kapas vid gränsen för siktröjningsområdet medan lutande träd även får kapas vid rot. Kapade delar ska läggas i naturreservatet i anslutning till siktröjningsområdet. För samtliga åtgärder gäller att risken för skada på mark, vegetation, bottnar och vatten ska minimeras. Innan större underhållsåtgärder ska samråd ske med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB, enligt vad som framgår av förordningen (1998:904) om anmälan för samråd. Sådana åtgärder kan vara byte av vägtrummor, rensning av vägdiken eller rensning efter omfattande stormfällning. Vägarnas sträckning framgår av Bilaga 2,
3. underhåll av byggnader, stigar, leder eller andra anläggningar. Innan större underhållsåtgärder, exempelvis trädsäkring, ska samråd ske med länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB, enligt vad som framgår av förordningen (1998:904) om anmälan för samråd,
4. bedrivande av renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) eller terrängkörning i samband med bedrivande av renskötsel enligt terrängkörningsförordningen (1978:594),

5. snöskoteråkning på väl snötäckt mark i enlighet terrängkörningsförordningen. Skador på vattenmiljöer, mark och vegetation får ej uppstå,
6. plockning av bär och matsvamp,
7. bedrivande av jakt och fiske i enlighet med gällande lagstiftning,
8. användande av terrängskoter, till exempel fyrhjuling, vid uttransport av fälld älg eller björn. Särskild försiktighet ska iakttas för att undvika skador på mark, vegetation och vattenmiljöer,
9. rättighetsinnehavare att fälla träd som riskerar att falla på byggnader,
10. rättighetsinnehavare att röja och ta bort sly, ta tillvara på fallna träd samt uppföra mindre markanläggningar som till exempel spänger eller eldstäder inom 25 m från huvudbyggnad, samt
11. fastighetsägare att utföra jord- eller skogsbruksåtgärder på ströängar inom reservatet.

Beskrivning av ärendet

De skogliga naturvärdena i Granlandet har varit kända under lång tid. Dåvarande Domänverket avsatte delar av området redan 1955 som så kallade domänreservat. På 1980-talet genomförde Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket en urskogsinventering runt om i landet. Granlandet redovisades i inventeringen som ett urskogsobjekt av högsta naturvärdesklass, och det utpekades 1986 som ett område av riksintresse för naturvården. Domänverket avsatte därefter delar av området som reservat.

I samband med Domänverkets bolagisering 1992 gjorde länsstyrelsen på uppdrag av Naturvårdsverket en bedömning av vilka domänreservat i länet som har sådana särskilda naturvärden att de bör ges långsiktigt skydd som naturreservat. Granlandets domänreservat hör till de områden som länsstyrelsen valde ut.

Naturvårdsverket och dåvarande Assi Domän AB slöt 1995 ett avtal om naturreservatsbildning av ett antal särskilt värdefulla domänreservat i hela landet. Granlandets domänreservat tillhörde områdena som omfattades av avtalet. År 1997 bildades naturreservatet Granlandet, se Bilaga 4 för dess utbredning. Assi Domän har sedan dess upphört och dessa marker ägs nu av

Naturvårdsverket. De kringliggande Assi Domän-markerna, som utgör utvidgningen i detta beslut, överfördes till statliga Sveaskog.

År 2000 uppmärksammades områdets naturvärden av Europeiska unionen. Då pekades naturreservatet ut som ett Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet (SCI). År 1999 och 2000 pekades Torne och Kalix älvsystem respektive Råneälven ut som Natura 2000-områden av Europeiska unionen. Dessa pekades år 2005 ut som nationellt särskilt värdefulla av Naturvårdsverket. År 2005 pekades även Livasälvens vattensystem ut som särskilt värdefullt av Naturvårdsverket. I samband med detta pekade dåvarande Fiskeriverket ut Kalixälvens och Råneälvens vattensystem som värdefulla för deras fiskevärden.

Det var redan vid beslutstillfället 1997 känt att det skyddsvärda området fortsatte utanför reservatsgränsen, som inte ens omfattade hela det utpekade riksintresset. Dessa delar beskrevs vidare i samband med en inventering av skyddsvärda statliga skogar som länsstyrelsen och Naturvårdsverket genomförde under åren 2003-2005. Inventeringen gjordes på uppdrag av regeringen och redovisades i Naturvårdsverkets rapporter 5339, 5344, 5345 och 5473. För Norrbottens län redovisades totalt 432 områden som skyddsvärda.

Under åren 2004-2005 genomfördes ett fördjupat samråd mellan Naturvårdsverket, länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbottens län samt Sveaskog för de redovisade områdena på bolagets marker i de aktuella länen. Samrådet med Sveaskog resulterade i en överenskommelse för merparten av områdena, där ansvaret för det långsiktiga bevarandet fördelades mellan myndigheterna och bolaget. För Norrbottens del framgår områdenas fördelning mellan formellt skydd som naturreservat respektive frivilligt skydd av Naturvårdsverkets rapport 5498 (2005).

I Granlandet pekades områdena Haakuhuktijätkkä, Tammukkavaara och Tjekartunturi ut som *klass 3 – större hänsynsområde*. Området Slättberg pekades ut som *klass 4 – Sveaskogs miljöpolicy*, men även som *klass 1 - naturreservat*. I juni 2008 träffade Naturvårdsverket och Sveaskog en överenskommelse som innebar att alla områden som redovisats som planerade naturreservat i ovanstående rapport fick skyddas som naturreservat utan krav på ekonomisk ersättning av Sveaskog. Länsstyrelsen har därefter genomfört naturreservatsbildning för merparten av de 168 områden som omfattades av överenskommelsen i Norrbottens län.

Under förhandlingarna med Sveaskog 2005 kunde samrådet dock inte slutföras för alla områden som redovisats i inventeringsrapporterna. Flera sådana områden var i Granlandets utvidgning. Den främsta anledningen till att samrådet inte kunde slutföras var att det vid förhandlingarna fanns olika tolkningar om miljömålet Storslagen fjällmiljö även kunde omfatta skogsmiljöer. I miljömålspropositionen (2004:05/150) klargjorde regeringen att delmål 3 om långsiktigt skydd av områden i fjällen även kan omfatta skogsmiljöer med höga natur- och/eller kulturmiljövärden. Detta klarläggande kom dock sent i processen, vilket innebar att det inte fanns tid att arbeta in områdena i överenskommelsen inom den tidsram som var satt för regeringsuppdraget.

Som en följd av detta lades hela eller delar av områden åt sidan för vidare utredning och samråd. Dessa områden redovisas i Naturvårdsverkets rapport som kategori 3/4- *ej färdigutredda områden*. Bland dessa områden fanns många av de största och allra mest värdefulla urskogsobjekten som identifierats på Sveaskogs mark. I Granlandets utvidgning gällde detta områdena Hejjoberget och Kiltape. I överenskommelsen sattes målet att samrådet kring områdena skulle slutföras senast 2008.

I de följande samråden visade det sig vara svårt för parterna att enas kring ramar och förutsättningar kring arbetet, både vad gäller val av skyddsform, ersättning samt redovisning. Detta ledde till slut till att Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Norrbotten under 2014 överlämnade en hemställan till regeringen, med förslag på hur områdena skulle hanteras. Förslaget framgår av Naturvårdsverkets rapport 6577 (2013). Under hösten 2015 togs förhandlingsarbetet upp igen och i april 2016 undertecknades en överenskommelse om intrångsersättning mellan Naturvårdsverket och Sveaskog. Överenskommelsen innebar att naturreservat nu kunde bildas i enlighet med det förslag som redovisades i Naturvårdsverkets rapport 6577.

Beskrivningen av Granlandets utvidgning kompletterades under åren 2019–2022, då länsstyrelsen inventerade området till fots och med helikopter.

Frågan om att formellt skydda utvidgningen aktualiserades i samband med Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73 (den så kallade skogspropositionen). Inom ramen för skogsutredningen redovisades ett antal värdefulla fjällnaturskogar på statens innehav. I prop. 2021/22:58 (den så kallade skogspropositionen) föreslog

regeringen att staten ska vara föregångare i arbetet med formellt skydd av skog och att skyddsvärda statliga skogar ovan och i nära anslutning till fjällnära skog bör få områdesskydd. Riksdagen tillstyrkte skogspropositionens inriktning 2022.

Detta föranledde regeringsuppdraget att skydda värdefulla statliga skogar ovan och i nära anslutning till gränsen för fjällnära skog (M2022/01240). Regeringsuppdraget innebär att Naturvårdsverket och Sveaskog, i februari 2023, tecknade en överenskommelse om att skydda ca 100 000 hektar fjällnatorskogar. Överenskommelsen innebär att tidigare frivilligt avsatta naturskogar nu kommer få ett långsiktigt formellt skydd. Granlandets utvidgning, som tidigare till största del varit frivilligt avsatt av Sveaskog, ingår i denna överenskommelse.

I slutet av 1990-talet inventerades områdets våtmarker inom den omfattande Våtmarksinventeringen (VMI). Där konstaterades att dessa till övervägande del har högsta naturvärdesklass.

Inom reservatet ligger ett antal små myrskiften som länsstyrelsen betraktar som så kallade ströängar. Ingen ersättning är utbetald för dessa då länsstyrelsen av praktiska skäl valt att reservatet inte ska inskränka pågående markanvändning för dessa skiften. De ströängar som avses är skiften av Flakaberg 2:1, Härkmyran 1:2, 1:3, Sarvisvaara 1:4, 1:20, 3:7, Slättberg 2:3, 2:4, Suobbat 2:3, 4:2, Storberget 6:4, Vuottas 6:1 och Allmänningsskogen s:1. Dessa är de ströängar som avses i föreskrifterna A9 och A13 samt punkt 11 under *Undantag från A- och C-föreskrifter*.

Enligt 2 § lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket ska länsstyrelsen konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Förfrågan om konsultation har skickats till Gällivare skogssameby, Sametinget och Svenska samernas riksförbund. Konsultation begärdes av samtliga. Konsultationen med Sametinget har genomförts och avslutats i oenighet gällande renbete i naturreservatets syfte. Däremot har enighet nåtts beträffande hur renskötseln och den samiska kulturen tas hänsyn till i föreskrifter och skötselplaner. Konsultationen med Gällivare skogssameby och Svenska samernas riksförbund har genomförts och avslutats i enighet.

Ärendet har remitterats till Skogsstyrelsen, Sametinget, Energimyndigheten, Försvarmakten och Sveriges geologiska

undersökning (SGU). Skogsstyrelsen ser positivt på reservatsbildningen, och Försvarsmakten har inga synpunkter på den. Energimyndigheten har inga synpunkter på reservatsbildningen (se även avsnittet *Beslutets förenlighet med planer och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB* nedan). För en redogörelse av Sametingets och SGU:s synpunkter, se avsnittet *Synpunkter på förslaget* nedan.

Eftersom sakägarna i det föreslagna reservatet utgör ett stort antal personer och delvis utgör en obestämd krets, beslutades det den 21 oktober 2024 att dessa skulle delges genom kungörelsedelgivning. Enligt delgivningslagen (2010:1932) har kungörelsedelgivning skett när två veckor har förflutit från beslutet om kungörelsedelgivning. Därefter har sakägarna en månads yttrandetid, som i detta fall löpte ut den 4 december 2024. Handlingarna fanns tillgängliga hos länsstyrelsen och Gällivare kommun under denna tid. Till samebyn och de kända markägarna samt övriga sakägare skickades även förslaget till beslut per post eller e-post. Dessa informerades även att ärendet delges via kungörelsedelgivning, och de uppmanades att sprida denna information till berörda. Kungörelsedelgivningen publicerades även som annons i NSD, Norrbottens-Kuriren, Piteå-tidningen och Norran den 25 oktober 2024.

Inga sakägare har yttrat sig i ärendet.

Beslutet har i enlighet med 25 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. föregåtts av samråd med Gällivare kommun. Av kommunens yttrande framgår att utvidgningen påverkar det tematiska tillägget till den kommunala översiktsplanen, TÖP. I anslutning till det befintliga naturreservatet pekas ett område ut för dess potential för vindkraft. Med tanke på föreskrift A3 ställer sig kommunen frågande till hur reservatsbildningen påverkar eventuell etablering av vindkraft. Detta bemöts under avsnittet *Beslutets förenlighet med planer och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB* nedan.

Samråd har genomförts med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Båda myndigheterna tillstyrker förslaget.

Synpunkter på förslaget

Sametinget

Sametinget framför att det inte går att utläsa om länsstyrelsen i det föregående beslutet tagit hänsyn till renskötselrätten i utformning av undantag från föreskrifterna. Sametinget framför även att renskötseln och samiska näringar fortsatt måste kunna bedrivas obehindrat i naturreservatet.

Sveriges geologiska undersökning

SGU meddelar att myndigheten avstår från att yttra sig. SGU har dock bifogat en bilaga innehållandes en generell formulering som myndigheten använder vid många remisser. Bilagan är av sådan art att länsstyrelsen ändå betraktar den som ett yttrande, och som därför redogörs för och bemöts i detta beslut.

För att underlätta SGU:s arbete och minska länsstyrelsens administrativa börda, anser SGU det vara önskvärt att det tydligt framgår av reservatsföreskrifterna att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten som utförs av statlig myndighet ska tillåtas. Detta då de geologiska undersökningarna bidrar med viktig och grundläggande information som används i många samhällssektorer. SGU menar att de geologiska undersökningarna ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning, och att SGU:s undersökningar generellt inte är av sådan art att de strider mot det naturbevarande syftet med naturreservatet.

SGU framhåller Sveriges behov av kritiska och strategiska råvaror, och att geologisk kunskap är central för att kunna identifiera malmpotentiella områden. Myndigheten vill också uppmärksamma länsstyrelsen på EU:s förordning om kritiska råvaror (CRMA) som trädde i kraft 23 maj 2024. Förordningen ställer krav på ökad kartläggning och utvinning av strategiska råvaror i medlemsstaterna, i syfte att minska sårbarheten och öka försörjningsberedskapen i Sverige och EU. Slutligen framför SGU att detta intresse måste beaktas i länsstyrelsens fortsatta arbete, och relaterade samhällskonsekvenser bör utvärderas. Yttrandet bemöts i avsnittet *Länsstyrelsens bemötande av SGU:s synpunkter* nedan.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Området utgör en från naturvårdssynpunkt mycket värdefull ur- och naturskog som hyser en stor mångfald av växter och djur knutna

till dessa miljöer. Området har egenskaper och strukturer som bildats genom att naturliga processer fått verka relativt ostört under lång tid. Reservatets sjöar och vattendrag ingår i Torneälvens och Kalixälvens respektive Råneälvens vattensystem. Dessa är utpekade som nationellt särskilt värdefulla vattendrag samt utpekade Natura 2000-områden.

Skogsavverkning eller annan exploatering skulle innebära att områdets naturvärden samt dess opåverkade och ostörda karaktär förstörs. De höga naturvärden som finns i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Med anledning av detta har frågan om bildande av ett naturreservat aktualiserats.

Av 7 kap. första stycket MB framgår att länsstyrelsen får helt eller delvis upphäva ett beslut om att bilda ett naturreservat om det finns synnerliga skäl. Enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket MB får ett upphävande endast meddelas om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område. Detta beslut omfattar hela det ursprungliga naturreservatet Granlandet, se Bilaga 4 för dess utbredning. Utvidgningen tillför ytterligare naturvärden i form av ur- och naturskog, vilket ökar förutsättningarna för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsen anser därför att kravet på synnerliga skäl för upphävande är uppfyllt. Länsstyrelsen bedömer att det nya naturreservatet stärker skyddet av områdets naturvärden och ökar dess geografiska omfattning. Intrånget i naturvärdet bedöms därför vara skäligt kompenserat.

Sedan 1997 då det initiala reservatsbeslutet fattades, har länsstyrelsen gjort en del generella justeringar och förtydliganden av föreskrifterna för naturreservat. Förändringarna är anpassningar till rådande lagstiftning och till länsstyrelsens riktlinjer för hur reservatsbeslut bör utformas. Ändringarna har gjorts för att stärka skyddet av områdets naturvärden, men även för att underlätta prövning och tillsyn i reservatet.

Länsstyrelsens bemötande av SGU:s synpunkter

SGU har begärt att det tydligt ska framgå av reservatsföreskrifterna att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten som utförs av statlig myndighet ska tillåtas.

Länsstyrelsen instämmer i vad SGU har framfört om att kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten är viktigt för samhället, och att det finns ett stort samhällsintresse för metaller som bland annat krävs för den gröna omställningen. Vilken påverkan geologisk kartläggning har på naturreservatets naturmiljöer, arter och friluftslivsvärden beror bland annat på metod, samt var och när under året undersökningarna genomförs. Även om många metoder enligt SGU ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning, så kan det inte uteslutas att vissa undersökningsåtgärder kan ha negativ påverkan på reservatets naturvärden.

Föreskrifterna ska skydda mot åtgärder som kan skada de höga naturvärdena och därmed motverka syftet med reservatet. Det är alltså åtgärderna i sig som måste regleras, vem som orsakar skadan saknar betydelse. Länsstyrelsen ser därför ingen möjlighet att utforma särskilda undantag för statliga aktörer såsom SGU föreslår.

Uppkommer det behov av att utföra åtgärder för undersökning, kartläggning eller inventering som strider mot naturreservatets föreskrifter finns möjlighet att söka dispens från föreskrifterna. Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl eller om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte. Länsstyrelsen vill belysa att vissa undersökningsåtgärder redan är tillåtna, då de inte strider mot reservatsföreskrifterna. Sådana åtgärder kräver ingen dispens alls.

SGU anser även att underlagen till naturreservat vanligtvis har brister vad gäller inkluderande av geologisk information. Länsstyrelsen instämmer delvis med detta, men menar att remissen ger SGU möjligheten att tillföra besluten den information som de önskar. SGU förmedlar dock inte längre någon generell geologisk information om naturreservaten.

Länsstyrelsen känner till EU:s förordning om kritiska råvaror, och beaktar redan intressen såsom samhällets behov av metaller och mineral vid bildande av naturreservat. Om regeringen och riksdagen anser att mer omfattande avvägningar mellan försörjningsberedskap, ekonomiska intressen och naturvärden ska göras bör dessa enligt länsstyrelsen i stället lämpligen hanteras på nationell nivå i samband med att nya mål för skydd beslutas nationellt.

Överensstämmelse med strategier för skydd samt förenlighet med miljömål

Beslutet följer gällande riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, samt Sveriges miljökvalitetsmål. Beslutet ger därmed ett värdefullt bidrag till uppfyllandet av följande miljökvalitetsmål:

- Levande skogar
- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker
- Storslagen fjällmiljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- Begränsad klimatpåverkan

Beslutets förenlighet med planer och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för naturvården och som enligt 3 kap. 6 § andra stycket MB ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av reservatet är en åtgärd som bidrar till att stärka skyddet för detta riksintresse.

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för Natura 2000 Habitatdirektivet enligt 4 kap. 8 § MB. Länsstyrelsen bedömer att bildandet av reservatet är en åtgärd som bidrar till att stärka skyddet för detta riksintresse.

Reservatet berör ett område som är av betydelse för totalförsvaret (lågflygningsområde med påverkansområde) och som enligt 3 kap. 9 § första stycket MB så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Länsstyrelsen planerar inga anläggningar för friluftslivet i området, och bedömer således att bildandet av reservatet är en åtgärd som inte påtagligt motverkar totalförsvarets intressen.

Reservatet berör ett område som är av riksintresse för energiproduktion och som enligt 3 kap. 8 § andra stycket MB ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av dessa. Därtill berörs ett utredningsområde för vindkraft i den gällande kommunala översiktsplanen, samt ett

föreslaget vindkraftsområde i kommunens tematiska tillägg till översiktsplanen. De berörda delarna ägs av Sveaskog, och ingår i den överenskommelse som bolaget och Naturvårdsverket tecknade i februari 2023. Denna hade sin bakgrund i skogspropositionen 2022 samt regeringsbeslutet (M2022/01240) den 9 juni 2022, och länsstyrelsen konstaterar således att markägarens och politikens avsikt är att reservatet ska bildas.

Enligt 3 kap. 1 § MB ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Enligt 3 kap. 2 § MB ska stora mark- och vattenområden som är obetydligt påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka områdena och dess karaktär. Enligt 3 kap. 8 § MB ska mark- och vattenområden som är av riksintresse för bland annat anläggningar för energiproduktion skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Länsstyrelsen konstaterar att området håller höga naturvärden och har en låg eller ingen påverkan från exploatering. Området som är aktuellt för naturreservatet utgör en begränsad del av riksintresset för energiproduktion. Endast 20 procent av det berörda riksintresset kring Granlandet berörs, ca 638 av totalt 3191 hektar. Länsstyrelsen har inga arealuppgifter om kommunens utpekade och föreslagna vindkraftsområde. Endast delar av vindkraftsområdet öster om länsväg 815 berörs, vilket länsstyrelsen bedömer utgör en marginell andel av kommunens hela utpekade vindkraftsområde. Åtkomst till en eventuell framtida vindpark genom reservatets vägar hindras inte av reservatsbildningen.

Reservatsbildningens påverkan på riksintresset bedöms därför inte vara en åtgärd som påtagligt försvårar tillkomsten av anläggningar för energiproduktion på riksintresset i stort. Av Energimyndighetens yttrande framgår att de delar denna bedömning.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB samt med den för området gällande kommunala översiktsplanen.

Intresseprövning

I enlighet med 7 kap. 25 § MB ska det finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas och de inskränkningar som beslutet innebär för den enskildes markanvändning. Därför ska det alltid göras en intresseprövning mellan allmänna och enskilda intressen.

I reservatet ligger ett antal ströängsskiften, som huvudsakligen består av mindre våtmarksområden som har en historisk bakgrund som slättermark. Länsstyrelsen bedömer att ett fortsatt nyttjande av dessa skiften inte på ett betydande sätt motverkar reservatets syfte. Reservatets föreskrifter är därför utformade så att pågående markanvändning inte försvåras inom dessa ströängsskiften. Det innebär att slätter, fällning av träd och andra liknande åtgärder inte är reglerade inom ströängsskiftena. I och med detta undantag bedömer länsstyrelsen att föreskrifterna inte förhindrar pågående markanvändning på ströängarna. Reservatsbeslutet medför därför inte heller någon rätt till ersättning för ägarna till ströängarna. Vid körning till och från ströängsskiften i samband med jord- eller skogsbruksåtgärder finns risk för skador på mark och vegetation som inte är förenligt med syftet med reservatet. För att undvika sådana skador får körning endast ske efter tillstånd av länsstyrelsen. På så sätt kan myndigheten styra var, när och på vilket sätt terrängkörningen får ske för att minska risken för skador.

Länsstyrelsen bedömer att den avgränsning av naturreservatet och de inskränkningar som har gjorts är nödvändiga för att bevara de höga naturvärdena i området, samt att de inte går längre än vad som behövs för att tillgodose reservatets syfte.

Konsekvensutredning

Enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska en myndighet inför beslut om föreskrifter eller allmänna råd så tidigt som möjligt utreda ordningsföreskrifternas kostnadsmässiga och övriga konsekvenser. Enligt samma förordning får myndigheten göra ett undantag från regeln om den bedömer att det saknas skäl att genomföra en konsekvensutredning. Länsstyrelsen bedömer att ordningsföreskrifterna behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet. Föreskrifternas konsekvenser för allmänheten eller i övrigt bedöms vara så små att en särskild konsekvensutredning inte behöver upprättas.

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn: Granlandets naturreservat

Kommun: Gällivare

Lägesbeskrivning: Ca 10 km SO om Nattavaara

Fastigheter: Båtheden 1:1, Naturvårdsverket
Storlandet 5:5, Naturvårdsverket
Storlandet 5:1, Sveaskog
Meurisvare 3:1, Sveaskog
Högmyren 3:1, Sveaskog
Flakaberg 2:1, privat
Härkmyran 1:2, privat
Härkmyran 1:3, privat
Sarvisvaara 1:4, privat
Sarvisvaara 1:20, privat
Sarvisvaara 3:7, privat
Slättberg 2:3, privat
Slättberg 2:4, privat
Storberget 6:4, privat
Suobbat 2:3, privat
Suobbat 4:2, privat
Vuottas 6:1, privat

Samfälligheter: Allmänningsskogen s:1
Suobbat fs:2

Natura 2000: SE 0820298 Granlandet
SE 0820431 Råneälven
SE 0820430 Torne och Kalix älvsystem

Sameby: Gällivare sameby

Förvaltare: Länsstyrelsen

Area: Ca 33 211 ha

Naturtyper: Skogsmark ca 16 371 ha
varav produktiv skog ca 13 018 ha
Våtmark ca 15 370 ha
Sjöar och vattendrag ca 171 ha
Övrig mark ca 1 299 ha

Beskrivning av området

Granlandet är ett stort väsentligen opåverkat skogs- och myrområde i den sydöstra delen av Gällivare kommun, i gränzonen mellan fjäll och skogsland. Den urskogsartade skogen i Granlandet är klassad som riksintressant. Skyddsvärdet förhöjs ytterligare av att de tre större avrinningsområdena i Granlandet i stort sett undgått exploatering. Vattendragen ingår i Livasälvens vattensystem. Utvidgningen utgörs mestadels av naturskogar och värdefulla myrområden kring urskogsområdet.

Berggrunden i den norra delen av Granlandet ingår i ett större grönstensbälte. I övrigt dominerar diorit och granit. Granlandet ligger just ovanför högsta kustlinjen. De lösa avlagringarna utgörs främst av morän, men det finns även ishavsavlagringar av grus, sand och mo.

Granlandet utgörs av en vidsträckt och till stor del brandpräglad mosaik av barrskogar och myrmarker. Landskapet är i huvudsak flackt utöver sluttningen mot Solälven och områdets spridda skogsberg på 400-500 m.ö.h. Området uppvisar en småbruten moräntopografi med drumliniserade former och med ryggar tvärställda mot myrarnas nordväst-sydöstra sträckning. Myrarna är till övervägande del mycket blöta och svårframkomliga.

Urskogsområdet

Skogen är till största del urskogsartad. De blöta myrarna i kombination med en avsaknad på lämpliga flottleder ligger sannolikt bakom detta. Granen är det helt dominerande trädslaget i urskogsområdet. Vanligast förekommer den på friska, fuktiga och mossrika vegetationstyper, men utmed bäckarna även som sumpskogar. Anmärkningsvärt är dock att även områden med torra och lavrika marker är grandominerade i urskogen. Vanligen är granskogen senvuxen med en mycket stor andel döda och topptorra träd. De äldsta granarna är över 300 år gamla och kan i bästa fall nå höjder kring 19-20 meter. Som regel är träden topptorra vid 12-13 meters höjd. Karakteristiskt för området är även den välutvecklade vegetationen av träd lavar.

Urskogen på myrholmarna har en naturlig luckdynamik med gott om död ved. Rötbrutna granlågor finns det gott om, liksom stående döda granar utmed de ringlande bäckarna. Imponerande torrakor finns även om än sparsamt. Tallen förekommer primärt som enstaka

solitärer i granurskogen. I myrkanterna och på de omkringliggande randbergen ökar inslaget av tall markant, liksom urskogsprägeln samt inslaget av torrakor och tallågor.

Påträffade asklager under humustäcket i urskogen visar att området delvis har brandhärjats för ca 300-400 år sedan. Ett stort inslag av lövträd indikerar även att skogen delvis är uppkommen efter en skogsbrand. Även brandljud påträffas i enstaka mycket gamla tallar. Ett ca 350 hektar stort område beläget i södra delen av urskogen brann år 1933. Där finns idag en blandskog med tall, gran och björk, och vissa delar utgörs av ren lövskog. Det faktum att granen ofta är helt dominerande även på torra marker samt att de blöta myrmarkerna utgör effektiva brandhinder tyder på att delar av Granlandet är s.k. brandrefugier.

Utvidgningsområdet

Området utmed Solälven är varierat och mosaikartat, och nära två mil av älvens lopp ligger i reservatet. Landskapet består av myrar och naturskogsmiljöer som domineras av brännor i olika successioner. Åldern på skogarna varierar, med upp emot 400 år gamla överståndare av gran och tall. Grannaturskogarna är friska, frodiga och flerskiktade. Lövinslaget är ofta stort och domineras allmänt av björk, men på flera håll finns även rikligt av asp liksom spridda sälgar. I söder är miljön av sumpskogs- och drågkaraktär, och där är lövandelen särskilt hög. Det finns en aktiv självgallring med rötbrutna lågor av barr och löv samt gott om torrträd och ställvis finns rikligt av rötlågor i olika stadier. Påverkan från äldre plockhuggning varierar från sparsam till tydlig, men skogarna har länge utvecklats fritt och har allmänt fina naturskogskaraktärer.

Längre uppåt sluttningarna och på de många flacka skogsbergen i området är marken generellt fattigare. Där varierar det mellan bl.a. brandpräglade och hänglavsrika barrnaturskogar, renodlade grannaturskogar, gransumpskogar, tallnaturskogar, stavatallskogar, tallhedar och gammeltallskogar. Dessa variationsrika miljöer växlar mellan frisk blåbärstyp, lavrished, blockrik mark och sumpiga skogar med fattigrisinslag. Stavatallskogarna och tallhedarna är 100 år gamla som minst, men i övrigt är beståndsåldrarna höga men tämligen varierade och med stor intern åldersspridning. Generellt uppnår de 200-400 år med spridda äldre tallöverståndare, vissa över 500 år gamla. Några sentida hyggen ingår även av arronderingsskäl.

Tecken på påverkan av selektivt skogsbruk kan ses på många håll på skogsbergen, och i synnerhet på tallhedarna. Trots det finns det generellt gott om gamla träd och död ved. Återkommande finns såväl rötbrutna lågor, silverfuror, silverstubbar, brandstubbar, högstubbar och snöbrott i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Miljöerna är ofta något glesa p.g.a. höjdläget och tidigare skogsbruk, men även flerskiktade med naturlig luckdynamik. De brantare, blockigare och övre delarna är i högre grad talldominerade och urskogsartade. Urskogsartad garnlavsrik gran- och barrblandskog finns också utmed delar av sluttningarna. Andelen gamla lövträd är påtaglig utmed skogsbergens friskare delar. Både vårtbjörk och glasbjörk är vanliga, och sälgar liksom asp är regelbundna till sporadiska inslag. Kring de små blötare partierna finns det även gott om al och vide.

Våtmarkerna

Nästan halva området utgörs av våtmarker. De varierar mellan bl.a. strängflarkkärr, strängblandmyr, mosaikblandmyr, nordlig mosse, nätmosse och topogena kärr. Områdets våtmarker är till största del orörda, och dessa har därför högsta naturvärdesklass. Enda genomgående spåren av mänsklig påverkan är de av slätter, och flera av sjöarna sänktes på 1800-talet för att gagna den verksamheten. Rester av detta framgår i form av hässjor, sildiken och lador.

De limniska värdena

Livasälvens vattensystem överlappar ungefär halva området. Eftersom ingen flottning bedrivits i Granlandet är vattensystemet mestadels opåverkat ovanför Solälvens tillflöde. Öringstammarna är naturliga och opåverkade av de stödutsättningar som gjorts nedanför det naturliga vandringshindret Lombergsfallet. Både Livasälven och Solälven är i sin tur del av Råneälvens vattensystem. Råneälven är en skogsälv med naturliga populationer av vildlax och förekomster av såväl reproducerande flodpärlmussla som utter. Vattendraget Tunturioja flödar genom områdets norra del. Det är del av Torne och Kalix älvsystem, som är Västeuropas enda större oreglerade vattensystem. Detta är ett av de få stora oreglerade älvsystemen där det finns ursprungliga, naturligt reproducerande bestånd av östersjölax, havsöring och utter.

Information

Detta beslut ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningar.

Länsstyrelsen ska enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) utöva operativ tillsyn över att naturreservatets föreskrifter följs. Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ MB gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. MB kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ MB vid vite förelägga om rättelse.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön enligt annan lagstiftning.

Naturreservatet ingår i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom Natura 2000-områden kräver tillstånd enligt 7 kap. 28a – 29 b §§ MB.

Ni kan överklaga beslutet

Se Bilaga 1 med överklagandehänvisning.

Beslutets ikraftträdande

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft, utom vad gäller föreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § MB, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med naturvårdshandläggare Fredrik Hörnsten som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Per-Anders Jonsson och jurist Johan Lindberg medverkat.

Bilagor

1. Överklagandehänvisning
2. Karta över reservatet
3. Översiktskarta
4. Äldre avgränsning
5. Skötselplan

Ni kan överklaga beslutet hos regeringen

Om ni inte är nöjda med länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar ni beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Norrbotten antingen via e-post; norrbotten@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Norrbotten, 971 86 Luleå.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Ni anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Parter som företräder det allmänna ska ha kommit in med sitt överklagande **inom tre veckor** från den dag då beslutet meddelades.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer er överklagan så bör ni bifoga kopior på dessa. Kontakta länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver ni veta mer?

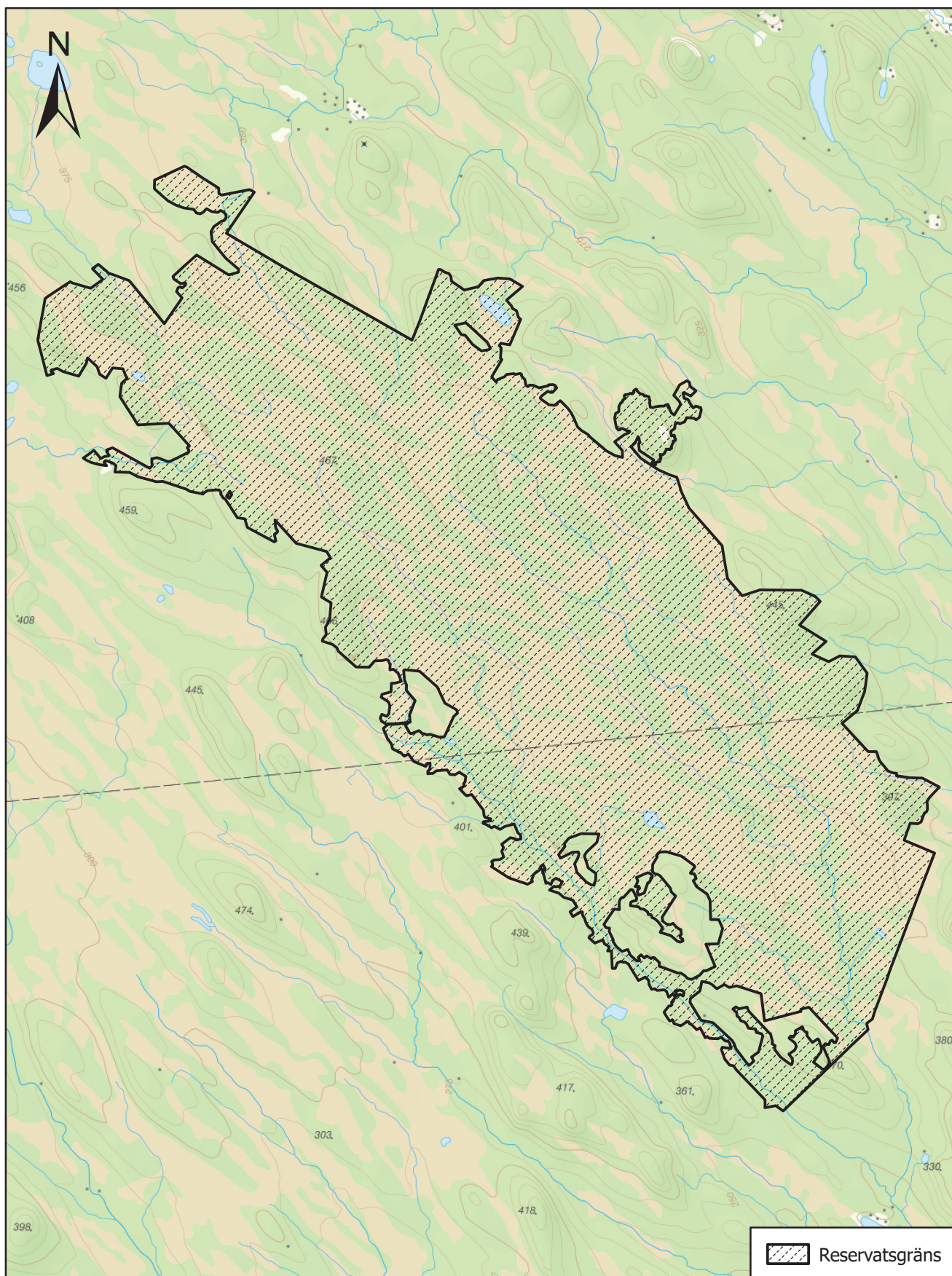
Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta länsstyrelsen via e-post norrbotten@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-225 50 00. Ange ärendets diarienummer.

Granlandets naturreservat

Areal: ca 33 211 ha

Länssstyrelsen
Norrbotten

Skala: 1:170 000

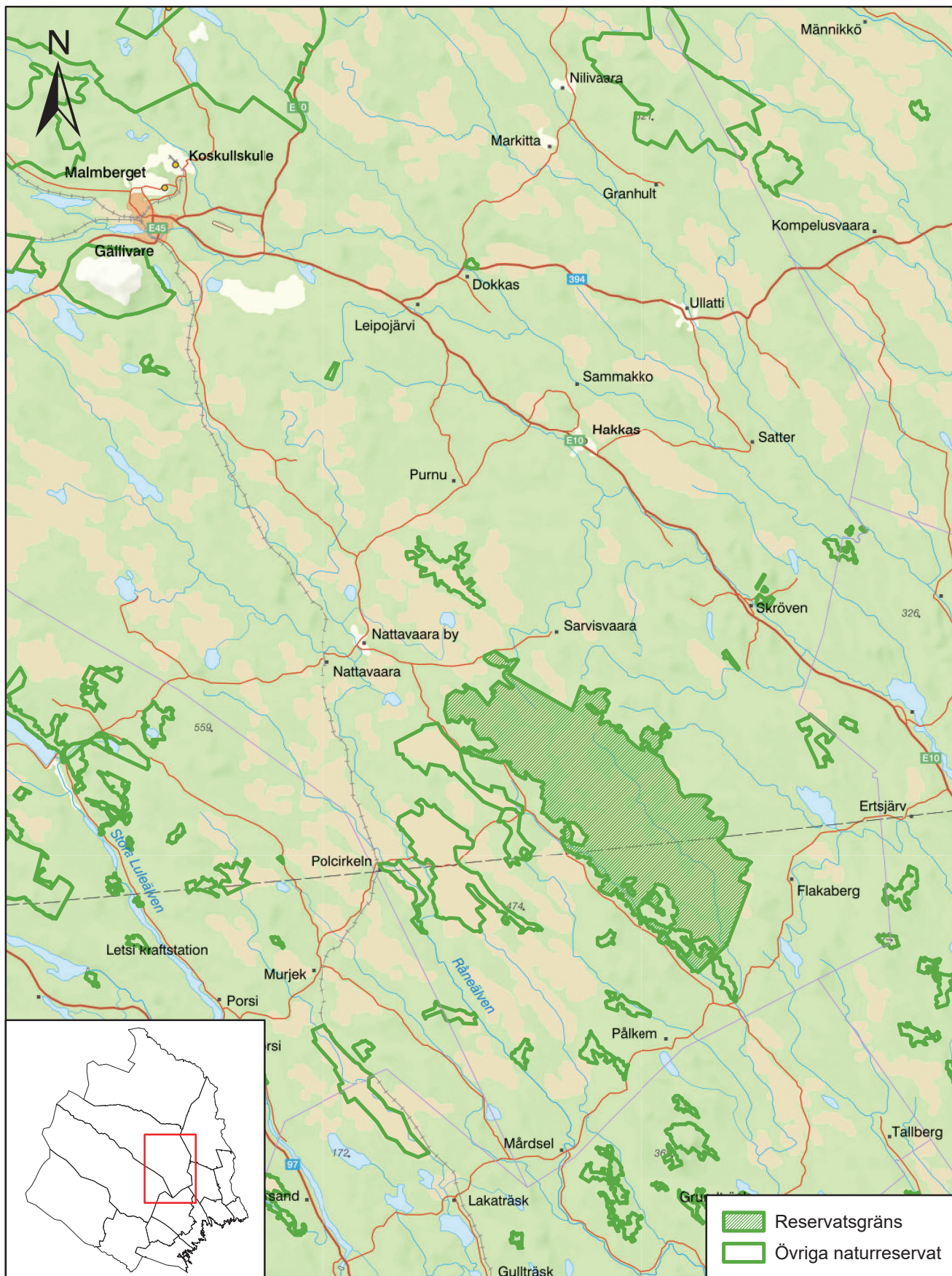
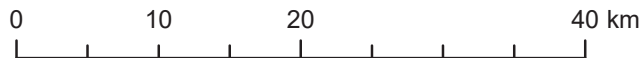

Granlandets naturreservat

Gällivare kommun

Länsstyrelsen
Norrbotten

Skala: 1:500 000

Länssstyrelsen
Norrbotten

Diariennr 9501-2023

NVR ID 2001012

Bilaga 4

Granlandets naturreservat

Äldre avgränsning

Skala: 1:170 000

